

พุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยปาณาติบาตกับกรณีโทษประหารชีวิต Buddhist Ethics on Killing with the case of death penalty

¹พระธนกฤต เขมธมโม

Phratanakit Khemathammo

²พระมหายุทธนา นรเชฏฐโณ

Phramaha Yutthana Narajettho

คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author, Email: tanakit5555@hotmail.com

Received November 17, 2022; Revised March 20, 2023; Accepted: March 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการนำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวกับจริยศาสตร์เชิงพุทธว่าด้วยปาณาติบาตกับกรณีโทษประหารชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและการวิเคราะห์เรื่องปาณาติบาตในพุทธจริยศาสตร์ และแนวคิดตามทฤษฎีสากลกับกรณีประหารชีวิตนักโทษ ผลการศึกษาพบว่า พุทธจริยศาสตร์มุ่งเอาความไม่เบียดเบียนกันเป็นหลักประกันในความสงบสุขของสังคม โทษประหารชีวิตถือเป็นโทษสูงสุดที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อมุ่งกระทำต่อ ชีวิตนักโทษเป็นกระบวนการทางกฎหมายซึ่งรัฐลงโทษอาชญากรรมแก่บุคคลผู้กระทำความผิดโดยใช้วิธีการต่างๆ เพื่อทำลายชีวิตหรือเพื่อฆ่าให้ตายเป็นการกำจัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างเด็ดขาด การประหารชีวิตเป็นปาณาติบาตหรือไม่นั้น มีเกณฑ์การวินิจฉัยเกี่ยวกับการฆ่าสัตว์ตามหลักพระพุทธศาสนาว่า การมีเจตนาฆ่าเป็นปาณาติบาตตรงข้ามไม่มีเจตนาในการฆ่าไม่นับเป็นปาณาติบาต

คำสำคัญ: พุทธจริยศาสตร์; ปาณาติบาต; โทษประหารชีวิต

Abstract

This article presents the concept of Buddhist ethics in the case of the death penalty. The objective is to study the concept and analysis of panatibat in Buddhist ethics versus the concept of international theory base on the death penalty. The results of the study showed that Buddhist ethics aims to use non oppression as a guarantee of social peace. The death penalty is the highest penalty level to punish on prisoners live. It is a legal process in which the state punishes a person who

commits a crime by means of various method to destroy life or to kill, on the purpose of eliminate the perpetrator from society completely. Whether or not the execution was a panatipat. There is a diagnostic criterion regarding the killing of animals according to Buddhist principles that having the intent to kill is a panatibat, on the contrary, there is no intent to kill, not counting as a panatibat.

Keywords: Buddhist Ethics; Killing in Buddhism; Capital Punishment

บทนำ

ปัญหาอาชญากรรมมีควบคู่กับสังคมไทยและทั่วโลกมาเป็นเวลานานและมาตรการหนึ่งในการป้องกันและยับยั้งอาชญากรรมของสังคมทั่วโลกนับตั้งแต่อดีตมาสู่ปัจจุบัน คือ การลงโทษประหารชีวิต อันมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อมุ่งเน้นการตัดโอกาสผู้กระทำความผิด การแก้แค้นทดแทน และการยับยั้งอาชญากรรมในสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งรูปแบบของการประหารชีวิตในอดีตของประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทยมักมีลักษณะที่มีความโหดร้ายทารุณเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษ คือ การแก้แค้นทดแทนเป็นสำคัญ หากแต่ปัจจุบันประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้มุ่งเน้นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับคืนสู่สังคมเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของสังคม รวมทั้งกระแสนของการให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนในสังคมที่มีมากขึ้น อันส่งผลให้ประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่ทั่วโลกได้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิต รวมทั้งแม้หากจะยังคงโทษประหารชีวิต แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการประหารชีวิตให้มีวิธีการที่มีมนุษยธรรมมากขึ้น

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการใช้โทษประหารชีวิตมาเป็นระยะเวลานาน ปัจจุบันประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ยังคงมีโทษประหารชีวิตเป็นโทษสูงสุดสำหรับลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีร้ายแรง เพียงแต่ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการประหารชีวิตให้มีความนุ่มนวลมากขึ้น โดยเปลี่ยนจากรูปแบบของการประหารชีวิตในอดีตที่มีความโหดร้ายทารุณ อาทิ การประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะ การยิงเป้า ไปสู่รูปแบบการประหารชีวิตด้วยการฉีดยาพิษในปี พ.ศ. 2546 (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2557) ในสังคมบ้านเมืองเราปัจจุบันมีข่าวปรากฏทางสื่อมวลชนว่ามีเหตุการณ์การกระทำความผิดทางอาญาร้ายแรงเกิดขึ้นจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกกระทำนั้นเสียชีวิตเช่น ข่าวการทำร้ายร่างกายชายพิการจนเป็นเหตุให้เสียชีวิต การฆ่าข่มขืน การฆ่าหั่นศพ หรือการชิงทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย เป็นต้น ชาวในลักษณะดังกล่าวนี้ล้วนแล้วแต่เป็นการปลุกกระแสสังคมเพื่อเรียกร้องให้มีการลงโทษประหารชีวิตผู้กระทำความผิดอยู่เสมอ โดยให้เหตุผลว่าเพื่อเป็นการลงโทษที่สาสมกับการกระทำความผิดนั้นๆ เพราะเชื่อว่าหากมีการลงโทษประหารชีวิตแล้วจะเป็นการปรามเพื่อมิให้มีการกระทำความผิดเช่นนั้นเกิดขึ้นอีก แต่อย่างไรก็ดี การลงโทษประหารชีวิตนั้นนักสิทธิมนุษยชนมักมองว่าเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน จนกระทั่งหลายๆ ประเทศต่างก็ได้มีการยกเลิกโทษประหารชีวิตไปแล้วเพราะเห็นว่าขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน และมองว่าการโทษประหารชีวิตนั้นไม่มีผลใดๆ กับการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอัตราอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม โดยปัจจุบันมีโทษประหารชีวิตถือว่าเป็นโทษที่ร้ายแรง และเป็นการทำให้ชีวิตหนึ่งชีวิตต้องตายลงไป ในทางกฎหมายอาจมองว่าสมควร เพราะเป็นไปตามกระบวนการด้าน

ความยุติธรรม แต่ในทางศีลธรรมย่อมเกิดคำถามว่าเหมาะสมแล้วหรือ เพราะชีวิตทุกชีวิตย่อมมีค่าเท่าเทียมกัน การประหารชีวิตเป็นปาณาติบาตหรือไม่นั้น ให้พิจารณาองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) สัตว์ที่ถูกฆ่ามีชีวิต (2) ผู้ฆ่ารู้ว่าสัตว์มีชีวิต (3) มีเจตนา จงใจหรือมีจิตคิดจะฆ่า (4) มีความพยายามที่จะฆ่า (5) สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น (พระไตรปิฎกอรกกาภาษาไทย เล่มที่ 26 ข้อที่ 2 หน้าที่ 472 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หากการกระทำดังกล่าวขาดองค์ประกอบข้อใดข้อหนึ่งถือว่า “ไม่ผิดศีล” หรือ “ไม่เป็นปาณาติบาต”

บทความนี้ผู้เขียนหวังว่าข้อมูลที่ได้อ่านจะสามารถวิเคราะห์ พิจารณา และตัดสินใจในบทลงโทษที่ได้รับรู้ในพุทธจริยศาสตร์ที่ว่าด้วยข้อปาณาติบาตกับการลงโทษประหารชีวิตในยุคปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมและเกิดความยุติธรรมในสังคมไทยได้อย่างแท้จริง

บทบัญญัติและการวินิจฉัยเกี่ยวกับศีลข้อที่ 1 ปาณาติบาตของศาสนาพุทธ

1. บทบัญญัติในพระไตรปิฎก

อะไรชื่อว่าศีล ศีลมีเท่าไร ศีลมีอะไรเป็นสมุฏฐาน ศีลเป็นที่รวมแห่งธรรมอะไร

อะไรชื่อว่าศีล เจตนาชื่อว่าศีล เจตสิกชื่อว่าศีล ความสำรวมชื่อว่าศีล ความไม่ล่วงละเมิด

และการงดเว้นจากความชั่ว ชื่อว่าศีล

ศีลมีเท่าไร ศีลมี 3 คือ (1) กุศลศีล (2) อกุศลศีล (3) อภัยกตศีล

ศีลมีอะไรเป็นสมุฏฐาน กุศลศีลมีกุศลจิตเป็นสมุฏฐาน อกุศลศีลมีอกุศลจิตเป็นสมุฏฐานและอภัยกตศีล มีอภัยกตจิตเป็นสมุฏฐาน

ศีลเป็นที่รวมแห่งธรรมอะไร ศีลเป็นที่รวมแห่งความสำรวม เป็นที่รวมแห่งความไม่ล่วงละเมิด เป็นที่รวมแห่งเจตนาที่เกิดในขณะสำรวมและไม่ล่วงละเมิดนั้น (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 31 ข้อที่ 62 หน้าที่ 41 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ศีล 5 ประเภท คือ (1) การละปาณาติบาต ชื่อว่าศีล (2) การเว้นปาณาติบาต ชื่อว่าศีล (3) เจตนาที่เป็นข้าศึกต่อปาณาติบาต ชื่อว่าศีล (4) ความสำรวมปาณาติบาต ชื่อว่าศีล (5) ความไม่ล่วงละเมิดปาณาติบาต ชื่อว่าศีล

ศีลดังกล่าวนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความไม่เดือดร้อนใจ เพื่อปราโมทย์ เพื่อปิติ เพื่อปัสสัทธิ เพื่อโสมนัส เพื่อการปฏิบัติโดยเอื้อเฟื้อ เพื่อความเจริญ เพื่อทำให้มาก เพื่อเป็นเครื่องประดับ เพื่อเป็นเครื่องป้องกัน เพื่อเป็นเครื่องแวดล้อม เพื่อความสมบูรณ์ ย่อมเป็นไปเพื่อความเปื้อนหายโดยส่วนเดียว เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับ เพื่อบรรเทา เพื่อบรรเทา เพื่อบรรเทา เพื่อบรรเทา (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 31 ข้อที่ 90 หน้าที่ 62 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

สิกขาบท 5 คือ (1) ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท (2) อทินนาทานาเวรมณีสิกขาบท (3) กาเมสุมิฉฉาจาราเวรมณีสิกขาบท (4) มุสาวาทาเวรมณีสิกขาบท (5) สุราเมรัยมัชฌมาทักขณานาเวรมณีสิกขาบท บรรดาสิกขาบท 5 นั้น ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท ดังต่อไปนี้

ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท หมายถึง จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้น แก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ในสมัยใด สมัยนั้น การงดเว้น การเว้น

ขาดจากการฆ่าสัตว์ การไม่ทำ การเลิกทำ การไม่ล่วงละเมิด การไม่ล้าเซต การกำจัดต้นเหตุแห่งการฆ่าสัตว์ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท สภาวธรรมที่เหลือชื่อว่า สัมปยุตด้วยเวรมณีสัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้น แก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ในสมัยใด ในสมัยนั้น ความจงใจ กิริยาที่จงใจ ภาวะที่จงใจ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท สภาวธรรมที่เหลือชื่อว่า สัมปยุตด้วยเจตนา

ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท หมายถึง จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้น แก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ในสมัยใด ในสมัยนั้น ด้สละ ฯลฯ ปศคาหะ และอวิกเขปะ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 35 ข้อที่ 703-704 หน้าที่ 447 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท หมายถึง จิตที่เป็นกามาวจรซึ่งเป็นกุศล สหระคด้วยโสมนัส สัมปยุตด้วยญาณ เกิดขึ้น แก่บุคคลผู้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ในสมัยใด ในสมัยนั้น ด้สละ ฯลฯ ปศคาหะ และอวิกเขปะ ก็เกิดขึ้น นี้เรียกว่า ปาณาติปาตาเวรมณีสิกขาบท (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 35 ข้อที่ 703-704 หน้าที่ 447 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2. การวินิจฉัยศีลข้อปาณาติบาต

ศีลมีหลักที่ควรทราบเบื้องต้น คือ หลักหรือองค์แห่งการวินิจฉัยตัดสินว่า การกระทำนั้นมีความผิดหรือไม่ มีอยู่ 5 ประการ ถ้าครบทั้งองค์ 5 (สัมภาระ) จึงถือว่าล่วงละเมิดศีล เป็นบาปและมีโทษ หากไม่ครบถือว่าไม่เข้าข่ายของความผิด และโทษหลักวินัยมีอยู่ว่า ดังนี้ (1) สัตว์นั้นมีชีวิต (2) รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต (3) มีจิตคิดจะฆ่า (4) ทำความเพียรที่จะฆ่า (5) สัตว์ตายลงเพราะความเพียรนั้น (พระไตรปิฎกอรุณกถา ภาษาไทย เล่มที่ 26 ข้อที่ 2 หน้าที่ 472 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ปาณาติบาต เวรมณี แปลว่า เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ คือ การงดเว้นจากการทำสัตว์นั้นให้ตายก่อนจะถึงกำหนดอายุของตน หมายถึง ความประพฤติหรือการดำเนินชีวิตที่ปราศจากการเบียดเบียนผู้อื่นทางด้านชีวิตร่างกาย สิกขาบทนี้มีความมุ่งหมายเพื่อให้มนุษย์มีเมตตา กรุณาต่อกัน ตามนัยนี้ถือว่า ปาณาติบาตจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อครบองค์ประกอบทั้ง 5 นี้ บุคคลจะกระทำด้วยตนเอง หรือใช้ให้ผู้อื่นทำศีลย่อมจะขาดเหมือนกัน แต่ถ้าองค์ประกอบไม่ครบเพียงแต่ต่างพร้อย

3. การวินิจฉัยศีลข้อปาณาติบาตโทษหนักเบา

การฆ่าไม่ว่าจะฆ่ามนุษย์ หรือสัตว์เป็นบาปเหมือนกัน แต่จะบาปหนักหรือเบาท่านกำหนดหลักวินัยไว้ 3 หลัก ดังนี้

1) กำหนดโดยวัตถุ ถ้าเป็นมนุษย์ ฆ่าผู้มีความมาก มีโทษมาก ฆ่าผู้มีความน้อยมีโทษน้อย เช่น ฆ่าพระอรหันต์ บิดาและมารดา มีโทษมาก เพราะพระพุทธเจ้าเพียงแต่ทำร้ายให้ห่อพระโลหิต มีโทษเท่ากับฆ่าบิดามารดา ส่วนคนที่ไม่มีคุณก็มีโทษน้อยลดหลั่นกันลงไป ถ้าเป็นสัตว์ ก็กำหนดด้วยคุณ ถ้าไม่มีคุณเหมือนกัน กำหนดด้วยรูปร่างใหญ่เล็กกว่ากัน ถ้าใหญ่มีโทษมากถ้าเล็กมีโทษน้อย

2) กำหนดด้วยเจตนา คือการตั้งใจฆ่า มีโทษมากหรือน้อยกว่ากัน ถ้าโทษมาก โทษมาก โทษน้อย โทษน้อย (อุทัย กมลศิลป์, 2561)

3) กำหนดโดยประโยค คือความพยายามที่จะฆ่าให้ตายใช้ความพยายามมากมีโทษมากให้ ความพยายามน้อย มีโทษน้อย (สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2538)

หลักการปรับโทษของปาณาติบาตนั้น จะมีโทษมากหรือน้อยพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงโทษของการล่วงละเมิดปาณาติบาตไว้ในสัพพหุสูตร มีใจความว่า “ภิกษุทั้งหลาย ปาณาติบาต

(การฆ่าสัตว์) ที่บุคคลเสียแล้ว เจริญแล้ว กระทำให้มากแล้ว ย่อมยังสัตว์ได้เป็นไปเกิดในนรก ในกำเนิดของสัตว์เดรัจฉาน ในเปรตวิสัย วิบากแห่งปาณาติบาตอย่างเบาที่สุด ย่อมยังความเป็นผู้มีอายุน้อยให้เป็นที่เกิดมาเป็นมนุษย์” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 23 ข้อที่ 40 หน้าที่ 301 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) นอกจากนี้ผู้ทำปาณาติบาตเนื่องๆ กระทำเป็นอาจินยังต้องประสบกับโทษอีกหลายอย่าง เช่น ทำตนให้เป็นที่หวาดหวั่นของคนอื่น สัตว์อื่น ไม่เป็นที่เอ็นใจแก่ผู้เข้าใกล้ สัมมอภิสกกรรมที่หมักหมมด้วยอาสวะ (วิคิน อินทสระ, 2527)

สรุป ศิล 5 เป็นหลักที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เป็นหลักจริยธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ ทั้งนี้ ประเด็นในการศึกษาหลักศีลข้อหนึ่งที่ว่า ปาณาติบาต (การฆ่าสัตว์) ต้องประกอบด้วยองค์ 5 คือ (1) สัตว์ที่ถูกฆ่ามีชีวิต (2) ผู้ฆ่ารู้ว่าสัตว์มีชีวิต (3) มีเจตนา จงใจหรือมีจิตคิดจะฆ่า (4) มีความพยายามที่จะฆ่า (5) สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น หากขาดองค์ประกอบ 5 อย่างนี้ ก็ไม่สำเร็จเป็นกรรม คือ ไม่ใช่ฆ่าสัตว์ ไม่เป็นปาณาติบาต ส่วนจะมีโทษหนักหรือเบา นั้น ให้พิจารณาตามองค์ประกอบร่วม คือ (1) กำหนดโดยวัตถุ (2) กำหนดโดยเจตนา และ (3) กำหนดโดยประโยชน์ หรือถ้าผู้กระทำปาณาติบาต รู้ว่าการกระทำเช่นนี้เป็นอกุศลกรรม มีโทษ ไม่ควรกระทำ แต่ก็ได้กระทำลงไปด้วยเหตุหนึ่งเหตุใดก็ตาม ย่อมมีโทษน้อยกว่า ผู้กระทำปาณาติบาต โดยไม่รู้ว่า การกระทำเช่นนี้เป็นอกุศลกรรมมีโทษไม่ควรทำ แต่ก็ได้กระทำลงไป ทั้งนี้เพราะความไม่รู้ว่าเป็นอกุศลกรรม ย่อมเป็นผู้ประกอบด้วยมิจฉาทิฐิอย่างแรงกล้า ฉะนั้นจึงต้องรับโทษมาก อุปมาเหมือนช่างตีเหล็ก เผาเหล็กจนร้อนจัด แล้วเอาออกจากเตามาวางไว้ ช่างตีเหล็กนั้น ย่อมรู้ว่าก้อนเหล็กนั้นร้อน ฉะนั้น เมื่อจำเป็นจะต้องเอามือไปจับก้อนเหล็ก ก็ย่อมรู้ประมาณในความร้อน ไม่จับเหล็กนั้นลงไปเต็มที่ แต่ถ้าผู้มาภายหลัง ไม่รู้ว่าก้อนเหล็กนั้นร้อน มีความอยากรู้ ย่อมจับก้อนเหล็กนั้นอย่างเต็มที่ จนทำให้มือไหม้เกรียมไป ข้อนี้ฉันใด ผู้ที่รู้ว่า การกระทำเช่นนี้ เป็นอกุศลกรรมกับผู้ที่ไม่รู้ว่าการกระทำเช่นนี้เป็นอกุศลกรรม โทษที่พึงได้รับของทั้ง 2 คนย่อมต่างกัน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโทษประหารชีวิต

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโทษประหารชีวิตการลงโทษผู้กระทำความผิดเกิดขึ้นควบคู่กับสังคมมาเป็นเวลานาน ตามหลักอาชญาวิทยาวัตถุประสงค์ของการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เกิดขึ้นในยุคต่างๆ ที่ผ่านมามีจนถึงปัจจุบัน สรุปได้ดังนี้

1. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution Theory)

ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนเป็นทฤษฎีการลงโทษที่เก่าแก่ที่สุด โดยมีความเชื่อว่าผู้ถูกประหารชีวิตจะต้องได้รับโทษที่มีความรุนแรงสาสมกับความผิดที่ได้กระทำลงไป จึงมีการใช้โทษประหารชีวิตมาตั้งแต่ยุคโบราณซึ่งส่วนหนึ่งความเชื่อว่าผู้กระทำเป็นผู้ที่มีความชั่วร้ายในตัวเอง ดังนั้นจึงควรได้รับโทษประหารชีวิตเพื่อกำจัดความชั่วร้ายออกจากสังคม โดยแบ่งย่อยได้เป็น 2 ทฤษฎี คือ

1.1 ทฤษฎีสัญชาตญาณ (Instinct Theory) การลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นการแสดงออกของสัญชาตญาณของคนในสังคมเพื่อแก้แค้นหรือทดแทนการกระทำผิด จากประมวลกฎหมายของกษัตริย์ฮัมมูราบีแห่งกรุงบาบิโลนเมื่อประมาณ 1500 ปี ก่อนพุทธศักราช ได้ปรากฏบทการลงโทษแบบตาต่อตา ฟันต่อฟัน (an eye for an eye and a tooth for a tooth) และกฎหมายไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงก่อนสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การลงโทษผู้กระทำความผิดมีลักษณะที่รุนแรง

เช่นกัน อาทิกฎหมายลักษณะอาญาหลวง พ.ศ. 1895 ได้กำหนดโทษอาญาไว้ 10 สถาน แต่ในที่นี้ขอกล่าวถึงโทษอาญาเพียงแค่ 4 สถาน คือ 1) ให้ฟันคอ ธิบเรื้อน ธิบราชบาทว์ เอาลูกเมีย ทรัพย์สินหรือสิ่งของเอาเข้าห้องพระคลัง 2) ให้ใส่มือ ใส่เท้า เข้าตรูไว้ 3) ให้ทวนด้วยลวดหนั่ง ไม้หวาย ยกหนั่งสองยก สามยก แล้วประจานใส่ตรูไว้หนั่งเดือน สองเดือน สามเดือน และ 4) ให้ตัดปาก แหวะปาก เอามะพร้าวห้ำยัดปาก

ตามกฎหมายนี้ โทษทางกายมี 3 ประการด้วยกัน คือ ประหารชีวิต จำคุก และการทำอันตรายต่อส่วนใดส่วนหน่งของร่างกาย โดยเฉพาะโทษประหารชีวิตมีการลงโทษอย่างโหดร้ายทารุณซึ่งต่อมาตามกฎหมายลักษณะกบฏศึก พ.ศ. 1978 เรียกว่า โทษกรรมกร 21 สถาน เช่น ต่อยกะโหลก ศีรษะ เลิกออกแล้วเอาคีมคืบเหล็กเผาไฟจนแดงใส่ลงบนมันสมอง เป็นต้น

การลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อแก้แค้นทดแทนตามทฤษฎีสัญชาตญาณยังคงใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยมีการลงโทษที่ไม่โหดร้ายดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา จากข้อเขียนของซู ติตัส เร็ด (Sue Titu Reid) ศาสตราจารย์ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้ยอมรับการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนเป็นเหตุผลที่เหมาะสมในการประหารชีวิตจำเลย โดยระบุไว้ด้วยว่า ถึงแม้การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนจะไม่ใช่วัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุด แต่ก็ไม่ใช่วัตถุประสงค์ที่ต้องห้ามและไม่ขัดต่อการส่งเสริมความเคารพในศักดิ์ศรีของความเป็นคนและเป็นการแสดงออกของสังคม ซึ่งแสดงความโกรธแค้นต่อพฤติกรรมที่เหยียดหยามที่ผู้กระทำผิดได้กระทำลงไป (สุพจน์ สุโรจน์, 2550)

1.2 ทฤษฎีผู้กระทำผิดสมควรถูกลงโทษ (Just Desert Theory) การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนผู้กระทำผิด โดยไม่ได้สนใจต่ออนาคตของผู้กระทำหรือสังคม คงให้ความใส่ใจเฉพาะพฤติกรรมหรือการกระทำในอดีตของผู้กระทำผิดเท่านั้น โดยเมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น สังคมมีปฏิกิริยาตอบโต้ผู้กระทำผิดในเชิงแก้แค้นทดแทนประการหน่ง และเนื่องจากกระทำผิดสมควรถูกลงโทษอีกประการหน่ง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการใช้โทษประหารชีวิตในสังคม เพราะมีความเชื่อมั่นว่าผู้กระทำผิดที่พฤติกรรมโหดร้ายทารุณสมควรจะได้รับการลงโทษที่มีความรุนแรงเช่นเดียวกันกับพฤติกรรมที่กระทำต่อเหยื่อ เนื่องจากผู้กระทำผิดเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่มีความโหดร้ายทารุณผู้กระทำผิดจึงควรได้รับบทลงโทษโดยเฉพาะการประหารชีวิต อันเป็นการสนใจเพียงพฤติกรรมการกระทำผิดของอาชญากรเท่านั้น ไม่ได้ใส่ใจสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยที่หล่อหลอมให้อาชญากรต้องกระทำผิด รวมทั้งไม่ได้มีความสนใจต่อผลกระทบของการลงโทษประหารชีวิตต่อสังคมแต่ประการใด (วันชัย ศรีนวนันต์, 2557)

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสำนักอาชญาวิทยาคลาสสิก (The Classical School of Criminology)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสำนักอาชญาวิทยาคลาสสิกเป็นทฤษฎีที่เกิดขึ้นในยุโรปสมัยศตวรรษที่ 18 โดยแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาคลาสสิกตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism Philosophy) ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract) และทฤษฎีเจตจำนงอิสระ (Free Will) กล่าวคือ

ทฤษฎีเจตจำนงอิสระ (Free Will) เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีอิสระที่จะคิด กระทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง โดยมนุษย์ความสามารถในการใช้เหตุผล ดังนั้น เมื่อมนุษย์กระทำสิ่งใดลงไป โดยการตัดสินใจและการใช้ดุลพินิจของตนเองแล้ว จะต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำลงไป ซึ่งหากบุคคลใดได้กระทำ

ความผิดย่อมต้องได้รับการลงโทษ การที่สังคมลงโทษบุคคลนั้นเนื่องจากการกระทำผิด และเป็นสิ่งที่ผู้กระทำผิดสมควรจะได้รับ ในปี ค.ศ. 1764 ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria) เขียนบทความเป็นภาษาอิตาเลียน ซึ่งเป็นผลงานชิ้นสำคัญในหนังสือชื่อ “Dei delitti e delle pene” ตรงกับความหมายในภาษาอังกฤษว่า “On Crimes and Punishments” ซึ่งเป็นข้อเขียนที่จุดประกายความคิดของนักปราชญ์ในอิตาลีและทั่วภาคพื้นยุโรป เบ็คคาเรียได้แสดงทัศนะคัดค้านต่อการลงโทษประหารชีวิตอย่างไม่เป็นธรรม โดยได้ต่อต้านการลงโทษประหารชีวิต (Capital Punishment) ที่รัฐและผู้ปกครองลงโทษประชาชนโดยไม่มีหลักกฎหมาย ไม่มีบรรทัดฐาน และไม่มีความแน่นอน อาศัยอคติการตัดสินด้วยความรู้สึก และความเชื่อทางศาสนาที่ขาดความชอบธรรม เบ็คคาเรียเรียกร้องให้มีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

หลักการของเบ็คคาเรียเกี่ยวกับการลงโทษนั้นมีแนวคิดพื้นฐานมาจากทฤษฎีอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism Philosophy) คือ ประโยชน์สูงสุดของปวงชนจำนวนมากที่สุด โดยการลงโทษในสังคมมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อ “การมุ่งคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของคนส่วนใหญ่ในสังคมเป็นสำคัญ” ซึ่งเบ็คคาเรียนำมาใช้ในข้อเสนอเกี่ยวกับอาชญากรรมและการลงโทษ โดยมุ่งป้องกันสังคมจากอันตรายของอาชญากรรมด้วยการข่มขู่ยับยั้ง ความคิดของเบ็คคาเรียตามที่ปรากฏในหนังสือ “On Crimes and Punishments” ในเรื่องเกี่ยวกับการลงโทษเพื่อการป้องกัน (Preventive Punishment) มีดังนี้

1. การลงโทษมีความจำเป็น เนื่องจากมนุษย์ยังมีความเห็นแก่ตัว พร้อมทั้งจะฝ่าฝืนสัญญาประชาคม ถ้าหากการกระทำนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตัว สำหรับเบ็คคาเรีย เห็นว่ามนุษย์ทุกคนสามารถมีพฤติกรรมอาชญากรรมได้เสมอ
2. เมื่อเป็นดังนั้น การลงโทษจึงไม่ควรปฏิเสธต่อความเห็นแก่ตัวของมนุษย์หากแต่ควรส่งเสริม “แรงจูงใจ” ไม่ให้ประโยชน์ของมนุษย์ถูกทำลายโดยกฎหมาย
3. การลงโทษ ควรจะมีไว้เพื่อเป็นการป้องกัน โดยการใช้ความคิดเรื่องการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) ซึ่งการข่มขู่ยับยั้ง แบ่งออกเป็นดังนี้ (1) การการข่มขู่ยับยั้ง โดยเฉพาะ (Specific Deterrence) เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดรายบุคคลเพื่อยับยั้งมิให้เขากระทำผิดซ้ำ (2) การการข่มขู่ยับยั้ง โดยทั่วไป (General Deterrence) เป็นการลงโทษผู้กระทำผิดเพื่อเป็นตัวอย่างแก่บุคคลอื่นในสังคมทั่วไปให้เห็นผลร้ายของการกระทำผิด เพื่อข่มขู่ให้บุคคลกระทำผิด เพราะเกรงกลัวโทษที่จะได้รับ
4. การข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) เป็นการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งการกระทำผิดขึ้นอยู่กับการเงื่อนไข 2 ประการ คือ การลงโทษจะต้องได้สัดส่วนกับอาชญากรรม และสาธารณชนจะต้องได้รับรู้เข้าใจอย่างแน่ชัดเกี่ยวกับการลงโทษนั้น

สรุป จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสำนักอาชญาวิทยาคลาสสิก (The Classical School of Criminology) ซึ่งประกอบด้วยทฤษฎีอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism Philosophy) ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract) และทฤษฎีเจตจำนงอิสระ (Free Will) มีความเกี่ยวข้องกับการใช้โทษประหารชีวิตในสังคมโดยตรง เนื่องจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสำนักอาชญาวิทยาคลาสสิก ซึ่งประกอบด้วย ทฤษฎีเจตจำนงอิสระ (Free Will) เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีเจตจำนงอิสระในการกระทำสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากกว่าเสียประโยชน์เสมอ โดยมนุษย์จะมีเหตุผลในการเลือกการกระทำ และ

สอดคล้องทฤษฎีอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism Philosophy) ที่เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดขึ้นเนื่องจากได้พิจารณาถึงผลที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น การลงโทษด้วยการประหารชีวิตในสังคมจะมีความสอดคล้องกับทฤษฎีเจตจำนงอิสระ (Free Will) ทฤษฎีอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism Philosophy) และสัญญาประชาคม (Social Contract) ที่การลงโทษประหารชีวิตเพื่อให้บุคคลในสังคมเห็นว่าไม่ควรประกอบอาชญากรรม หรือการละเมิดต่อสัญญาประชาคมที่ได้กำหนดไว้ เพราะโทษประหารชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการกระทำผิด หากแต่ยังทำให้มนุษย์ต้องเสียประโยชน์อันสูงสุดของชีวิต คือ การสูญเสียชีวิตเพื่อแลกกับการละเมิดสัญญาประชาคมที่ได้กำหนดไว้ (วันชัย ศรีนวนันต์, 2557) ดังนั้น การใช้โทษประหารชีวิตตามแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องมีในสังคม เพื่อให้สมาชิกของสังคมได้เกิดความเกรงกลัวอันจะนำไปสู่ความสงบสุขของสังคมเป็นสำคัญ

3. ทฤษฎีการลงโทษเพื่อยับยั้งหรือป้องกันอาชญากรรม หรือปรับปรุงผู้กระทำผิด (Restraint Theory)

นักปรัชญาและนักกฎหมายในยุโรป อาทิ ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria, 1728-1794) และเจเรมี เบนแธม (Jeremy Bentham, 1748-1832) ซึ่งเป็นผู้นำของสำนักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา สำนักอาชญาวิทยาคลาสสิก และนีโอ-คลาสสิก ได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรม และการลงโทษผู้กระทำผิดขึ้นใหม่ โดยเชื่อว่าผู้กระทำผิดได้กระทำผิดโดยเจตนาเพื่อแสวงหาความสุข และหลีกเลี่ยงความทุกข์ ดังนั้น รัฐควรจะบัญญัติกฎหมายไว้ให้ชัดเจนว่าการกระทำเป็นความผิด และมีโทษบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง เพื่อให้ทุกคนในสังคมได้รับทราบ เมื่อกฎหมายบัญญัติไว้แล้วเช่นนี้ ผู้ที่ฝ่าฝืนก็จะต้องมีความผิดและต้องรับโทษตามกฎหมาย (วันชัย ศรีนวนันต์, 2557)

สรุป แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษผู้กระทำผิดและการประหารชีวิตทั้ง 3 ทฤษฎีนี้ เป็นเพียงความคิดหรือความเชื่อของสังคมในยุคต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากวิธีการปฏิบัติ หรือการลงโทษผู้กระทำผิด อย่างไรก็ตาม แนวคิดในการลงโทษทั้ง 3 ทฤษฎีนี้ ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน หากแต่จุดเน้นได้เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์

พัฒนาการของรูปแบบการประหารในประเทศไทย

1. พัฒนาการการประหารชีวิต

สำหรับในประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงวิธีการประหารมาเป็นการฉีดยานั่น ขั้นตอนการประหารจะแตกต่างจากในสหรัฐ เพราะการประหารชีวิตของไทยจะกระทำโดยทันทีที่ได้รับคำสั่ง โดยปกติจะเป็นเวลาเย็น นักโทษประหารจะไม่ได้ตัวล่วงหน้า เมื่อเจ้าหน้าที่เดินเข้าไปในแดนประหาร และนำตัวผู้ใดออกมา เมื่อนั้นจึงจะรู้ตัว และเมื่อผ่านพิธีการด้านการตรวจสอบบุคคล พิธีกรรมทางศาสนาและอื่นๆ แล้ว จะถูกนำตัวเข้าสู่แดนประหาร ซึ่งในช่วงนี้แทนที่จะเป็นการนำไปผูกกับหลักประหาร ก็เปลี่ยนเป็นการนำไปสู่เตียงประหารนั่นเอง ทั้งนี้ การเปลี่ยนจากการประหารชีวิตโดยการยิงเป้ามาเป็นการฉีดยานั่น ทำได้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมมากนัก เพราะสามารถใช้ห้องประหารในเรือนจำกลางบางขวางเช่นเดิม หากากัน จัดหาเตียง และสายหนังรัด และจัดอุปกรณ์เข็มและเครื่องฉีดยาเพิ่มเติม ค่าใช้จ่ายในการประหารแต่ละครั้ง โดยเฉพาะค่ายาจะถูกกว่าค่ากระสุนปืนที่ใช้ในการยิงเป้า (สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน, 2548)

2. การประหารชีวิตด้วยการฉีดยา

ขั้นตอนการประหารชีวิตโดยการฉีดยาในไทยมีความแตกต่างจากวิธีการประหารชีวิตในสหรัฐอเมริกาบ้างเล็กน้อย กล่าวคือ จะมีการเตรียมจิตใจของผู้ถูกประหาร ก่อนการประหาร เมื่อใกล้ถึงเวลาประหาร เจ้าหน้าที่จะนำตัวนักโทษประหารจากห้องขังไปที่ห้องประหาร แต่แทนที่จะนำนักโทษประหารไปยืนตรงกับหลักประหาร ก็เปลี่ยนเป็นการให้นอนบนเตียงประหาร ตรึงและผูกด้วยสายหนัง ทั้งขา ลำตัว และแขนทั้ง 2 ข้าง ซึ่งอยู่ในท่าทางออกทำให้ไม่สามารถดิ้นได้จากนั้นเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่ได้รับการฝึกอบรมมาอย่างดี จะมาติดเครื่องวัดการเต้นของหัวใจเข้ากับตัวนักโทษ เพื่อตรวจสอบการตายหลังการฉีดยา โดยให้กรรมการภายนอกได้เห็นการเต้นของหัวใจ จากนั้นจึงแทงเข็มเข้าเส้นเลือดใหญ่หรือที่หลังมือทั้ง 2 ข้าง แต่สำหรับประเทศที่ไม่ใช้เครื่องฉีดยาอัตโนมัติจะใช้คนฉีดยาด้วยมือ ซึ่งจะมีคนเดียว ฉีดเข้าแขนซ้ายหรือขวา การฉีดไม่ได้ไปยืนฉีดที่แขน แต่ต่อสายยางออกมาและผู้ฉีดยาจะอยู่หลังม่านยาที่ใช้ฉีดในการประหารชีวิตจะมี Sodium Penrotha 1 ในสารละลาย 20-25 cc Pancuronium bromide 50 cc และ Potassium chloride 50 cc ยาดังกล่าวนี้นี้เป็นผลมาจากการวิจัยของคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเท็กซัส ว่าจะให้ผลอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งไม่ไชยาพิษแต่เป็นยาทั่วไป ซึ่งถ้าให้เกินขนาดก็จะมีผลทำให้ตายได้ ดังนั้น เวลาประหารชีวิตเจ้าหน้าที่จะค่อยๆ ปลอ่ยเข้าไปในเส้นเลือด และใช้ยาถึง 3 ชนิด

ขั้นตอนการฉีดยาและระเบียบปฏิบัติ

- เข็มแรกจะปลอ่ยยา Sodium Penrotha 1 เข้าไปให้หลับก่อน จากนั้นจึงปลอ่ยเข็มที่ 2 Pancuronium bromide และเข็มที่ 3 Potassium chloride ตามลำดับ เพื่อให้หัวใจหยุดสูบฉีดโลหิตภายในไม่ถึงนาที

- เมื่อนักโทษแสดงอาการแน่นิ่งไป ผู้บัญชาการเรือนจำจะขอให้นายแพทย์ของเรือนจำเข้าตรวจยืนยันการตายของผู้ต้องขัง และประกาศเวลาตายต่อหน้าพยาน รวมใช้เวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนนี้ทั้งสิ้นประมาณ 20-30 นาที

- ผู้แทนจากกองทะเบียนประวัติอาชญากร จะพิมพ์ลายนิ้วมืออีกครั้ง และเคลื่อนย้ายศพของนักโทษไปห้องเก็บศพต่อไป โดยเก็บไว้ตรวจสอบอีก 1 วัน ตลอดเวลาจะมีการถ่ายรูปและวิดีโอตามขั้นตอนต่างๆ ไว้ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2557)

3. ข้อมูลสถิติของนักโทษประหารชีวิตจากกรมราชทัณฑ์

ข้อมูลสถิตินักโทษประหารชีวิตในเดือนพฤษภาคม 2563 ซึ่งรายงานโดยกรมราชทัณฑ์ ระบุว่า ล่าสุดมีจำนวนผู้ต้องขังที่ถูกตัดสินประหารชีวิต รวมทั้งสิ้น 363 คน แบ่งเป็นชาย 310 คน และหญิง 53 คน โดยกลุ่มผู้ต้องขังมีคดีอาชญากรรมมากที่สุด รองลงมาเป็นคดีความผิดทั่วไป และคดีความมั่นคง อย่างไรก็ตาม เมื่อแบ่งกลุ่มผู้ต้องขังในภาพรวมแล้วพบว่า อยู่ระหว่างการพิจารณาอุทธรณ์โทษรวม 227 คน อยู่ระหว่างการพิจารณาฎีกา 36 คน และนักโทษเด็ดขาดเมื่อคดีถึงที่สุด 100 คน โดยกระจายอยู่ในเรือนจำ 10 แห่งทั่วประเทศ อาทิ เรือนจำกลางบางขวาง เรือนจำกลางคลองเปรม และเรือนจำกลางเขabin โดยเฉพาะที่เรือนจำกลางบางขวาง มีมากที่สุด 210 คน

ตรวจสอบข้อมูลพบว่า การประหารชีวิตนักโทษตามคำพิพากษาของศาลด้วยวิธีการยิงเป้านั้น มีการประหารชีวิตครั้งสุดท้ายในปี 2545 ต่อมาอีก 6 คน ถูกประหารชีวิตด้วยการฉีดยาหรือฉีดสารพิษ ในช่วงปี 2546 และปี 2552 ส่วนการประหารชีวิตครั้งล่าสุดเกิดขึ้นเมื่อปี 2561 ด้วยการฉีดยา

สารพินักโทษชายเด็ดขาดที่ก่อเหตุฆ่าชิงทรัพย์ ทางเหยื่อ 24 แผล เพื่อชิงทรัพย์ ซึ่งคดีเกิดขึ้นเมื่อปี 2555 (สำนักข่าวไทย, 2565)

สรุปได้ว่า พัฒนาการของการลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทยไม่ได้มีความแตกต่างจาก พัฒนาการของการลงโทษประหารชีวิตในประเทศต่างๆ ทั่วโลกมากนัก โดยรูปแบบของการลงโทษประหารชีวิตในอดีตเน้นการประหารที่มีความรุนแรง หรือทรมานผู้ต้องโทษประหารเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนและการข่มขู่ยับยั้ง ดังเช่นรูปแบบของการประหารชีวิตของประเทศต่างๆ ทั่วโลก หากแต่ปัจจุบันรูปแบบของการประหารชีวิตได้เปลี่ยนแปลงเป็นการประหารชีวิตที่เน้นหลักสิทธิมนุษยชน หรือหลักพุทธจริยศาสตร์ และตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดมากขึ้น

การวิเคราะห์

1. มุมมองพุทธจริยศาสตร์กับโทษประหารชีวิต

พุทธจริยศาสตร์ เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการตัดสินความประพฤติของมนุษย์ว่า สิ่งไหนถูก ไม่ถูก ดีไม่ดี (แสง จันทรงาม, 2521) ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กัมมํ วทามิ” แปลว่า “ภิกษุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นตัวกรรม” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 22 ข้อที่ 63 หน้าที่ 577 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จะเห็นได้ว่า เจตนาอันเป็นสิ่งทีลิขิตชีวิตของบุคคลที่สำคัญมาก เพราะเป็นมูลเหตุของการกระทำความกรรมทั้งปวง อันเป็นทั้งกุศลกรรม อกุศลกรรม จากความข้างต้นเป็นที่ยืนยันตรศนะของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงมีแนวคิดที่ว่า เจื่อนไขที่จะทำให้เกิดเป็นกรรม ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ก็ตาม ต้องมีเจตนา ความตั้งใจ ความมุ่งใจ ความจงใจ เป็นตัวนำในการคิดด้วยตนเองก่อน พอความคิดมีอำนาจเหนือจิตใจตนเอง ความสามารถในการเลือกและตัดสินใจ จึงตั้งใจริเริ่มลงมือทำด้วยตนเอง เมื่อกระทำไปโดยเจตนาแล้วเกิดเป็นกรรม ดังนั้น จึงต้องรับผิดชอบการกระทำ ปาณาติบาต อันบุคคลทำกรรมเช่นใดย่อมได้รับผลเช่นนั้น โทษประหารชีวิตเมื่อเทียบกับหลักกรรมแล้วจัดเป็นครุกรรมฝ่ายอกุศล บุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ตัดสิน หรือเจ้าหน้าที่ควรใช้หลักเมตตาธรรมต่อผู้ที่ได้รับโทษประหารชีวิต พระพุทธศาสนาสอนให้รักษาศีล เป็นข้อเสนอเชิงปัจเจกบุคคล ไม่เกี่ยวกับการปกครองของรัฐ อาจมองได้ว่า แม้พระพุทธศาสนาไม่เห็นด้วยกับการลงโทษประหารชีวิต เพราะเป็นการกระทำที่ผิดศีลและเป็นบาป แต่ก็ถือว่า เป็นบาปตามหน้าที่ด้วยความจำเป็น อย่างกรณีของเพชรฆาตเคราแดง (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 100 หน้าที่ 61 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ทั้งนี้ กระบวนการยุติธรรมของไทย มีความเมตตากรุณาต่อผู้ต้องโทษตามสมควรแล้ว ในขณะที่ผู้ต้องโทษนั้นไม่ได้มีความเมตตากรุณาต่อสังคม การวางท่าทีทั้งต่อตนเองและผู้ต้องโทษประหารชีวิต คือ ให้ออเบกขาโดยให้คิดว่า เป็นไปตามกฎแห่งกรรม ผู้ใดสร้างกรรมอันใดไว้ ย่อมได้รับผลของกรรมนั้น (พระวิสุทธิ จิตวิสุทธิ (วงศ์ไส), 2564)

โทษประหารชีวิตถือเป็นโทษสูงสุดที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อบังคับให้ผู้นักโทษ เป็นกระบวนการทางกฎหมายซึ่งรัฐลงโทษแก่บุคคลผู้กระทำความผิดโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อทำลายชีวิตหรือเพื่อฆ่าให้ตาย เป็นการกำจัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างเด็ดขาด สำหรับวิธีการประหารชีวิตมีความแตกต่างกันออกไปตามยุค โทษประหารชีวิตเป็นการวางโทษทางกฎหมายบ้านเมือง

2. วิเคราะห์การลงโทษประหารชีวิตในประเทศไทย

การลงโทษประหารชีวิต โทษสูงสุดที่กฎหมายกำหนดไว้เพื่อมุ่งกระทำต่อชีวิตนักโทษเป็นกระบวนการทางกฎหมายซึ่งรัฐลงโทษอาชญากรรมแก่บุคคล การทำโทษตามกฎหมายอาญาขั้นสูงสุดที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดโดยใช้วิธีการต่างๆ เพื่อทำลายชีวิตหรือเพื่อฆ่าให้ตาย โทษประหารชีวิต (Death Penalty) ถือเป็นมาตรการการลงโทษที่เก่าแก่และรุนแรงที่สุดซึ่งได้มีการบังคับใช้ในหลายประเทศมาตั้งแต่สมัยโบราณเป็นเวลาหลายศตวรรษแล้ว เป็นการกำจัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมอย่างเด็ดขาด ส่วนวิธีการในการลงโทษประหารชีวิตที่ใช้ในแต่ละสังคมขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคมแต่ละท้องถิ่นและตามกาลเวลา การประหารชีวิตเป็นโทษที่มีการนำมาใช้ปฏิบัติในสังคมไทยมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ก่อนสมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์คือเพื่อแก้แค้นผู้กระทำความผิดให้สาสมกับความผิดที่ได้กระทำ รวมทั้งตัดโอกาสเพื่อไม่ให้มีการกระทำผิดซ้ำ และเพื่อไม่ให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง เนื่องจากเกิดความกลัวที่จะถูกลงโทษต่อผู้ที่คิดจะทำผิด เพื่อให้เกิดการยับยั้งอันจะนำมาซึ่งความสงบเรียบร้อยในสังคม ปัจจุบันประเทศไทยยังคงมีการลงโทษประหารชีวิตนักโทษในคดีร้ายแรงอยู่ เช่น เกี่ยวกับคดีความมั่นคงของชาติ เกี่ยวกับความผิดต่อชีวิต แต่ก็ยังคงเห็นข่าวการทำผิดอยู่เรื่อยๆ ประเทศไทยเป็น 1 ใน 58 ประเทศในโลกที่ยังใช้โทษประหารอยู่ ซึ่งหลายประเทศได้ยกเลิกการลงโทษประหารชีวิตแล้ว เนื่องจากข้อเสนอนั้นมากกว่าข้อดี (วันชัย ศรีนวนนัต, 2557) โดยมีแนวคิดเพื่อการฟื้นฟู (Rehabilitation) เป็นแนวคิดที่ว่าผู้กระทำความผิดสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นคนดีได้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไม่ส่งเสริมการก่อเวรการประหารชีวิต

บทสรุป

พุทธจริยศาสตร์ว่าด้วยปาณาติบาตกับกรณีโทษประหารชีวิต ผลการศึกษาพบว่าพุทธจริยศาสตร์จะมีเกณฑ์วินิจฉัย ที่ชัดเจนนั้นคือหลักทางพระพุทธศาสนา ในที่นี้คือหลักวินิจฉัยศีลข้อที่ 1 หากปัญหาใดเข้าข่ายหลักที่ว่านี้ ถือว่าผิดศีล อย่างไรก็ตาม การวินิจฉัยปัญหาทางพุทธจริยศาสตร์ไม่ได้ยึดตัวบทของคัมภีร์อย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมด้วย เช่น ประโยชน์หรือโทษที่สังคมจะพึงได้รับการกระทำนั้น ดังนั้น การแก้ปัญหาทางพุทธจริยศาสตร์จึงอยู่บนทางสายกลางคือความพอดี ไม่สุดโต่งเอนเอียง และทำให้สงบสุข เนื่องจากสังคมมีบริบทที่หลากหลายและซับซ้อน การใช้หลักการใดหลักการหนึ่งในการดำเนินชีวิตย่อมเป็นไปได้ยากที่จะให้เกิดความราบรื่น

ดังนั้น การที่ประเทศไทยสมควรที่จะมีการลงโทษประหารชีวิตต่อไป หรือควรที่จะยกเลิกการประหารชีวิตหรือไม่นั้น จึงเป็นประเด็นข้อควรพิจารณาที่ต้องมีการพิจารณาทบทวนด้วยความรอบคอบและรอบด้านว่าโทษประหารชีวิตนั้น จะช่วยให้สังคมสงบสุขและปลอดภัยอาชญากรรมได้จริงหรือไม่ และกระบวนการยุติธรรมต้องเป็นธรรม ผู้กระทำความผิดต้องได้รับโทษที่สาสมไม่ได้ถูกกลั่นแกล้งหรือถูกกล่าวหาโดยไม่เป็นธรรม จากหลักการของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลที่ว่า “เมื่อเกิดความยุติธรรมขึ้นต่อคนคนหนึ่งย่อมเป็นเรื่องสำคัญของคนทุกคน” ซึ่งเป็นหลักการที่น่าสนใจที่เราทุกคนควรให้ความสำคัญ โดยทุกฝ่ายต้องหาทางออกร่วมกันว่าแนวทางใดจะดีที่สุดโดยพิจารณาผลดีผลเสีย ความคุ้มค่า และประโยชน์ของการลงโทษประหารชีวิตหรือประโยชน์ของการยกเลิกโทษประหารชีวิต ทั้งนี้การประหารชีวิตถือว่าขัดต่อหลักจริยศาสตร์ในพุทธศาสนา และหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในการมีชีวิตอยู่ และมองว่าการประหารชีวิตเป็นสิ่งที่ไม่คุ้มค่า ไม่สมเหตุผล และยังเป็น การลงโทษที่โหดร้าย ลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเสี่ยงต่อการประหารชีวิตคนบริสุทธิ์

นักโทษประหารชีวิตส่วนใหญ่เป็นคนยากจน ไม่มีเงินจ้างทนายความที่มีฝีมือแตกต่างกันให้ ไม่มีโอกาสในการที่จะสู้คดีได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังมองว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาอาจเกิดความผิดพลาด ไม่ว่าในการที่จะจับผิดตัวหรือตัดสินผิดพลาด ซึ่งหากตัดสินประหารชีวิตไปแล้ว บุคคลคนนั้นจะไม่มีโอกาสได้อยู่ในโลกนี้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- สำนักข่าวไทย. (2565). สถิตินักโทษประหาร. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://tna.mcot.net/tna-477838>.
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2557). โทษประหารชีวิตในประเทศไทย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- พระวิสุทธิ ฐิตวิสิฐโธ (วงศ์โส). (2564). โทษประหารชีวิต: ใครมีสิทธิ์ ชีวิตเป็นของใคร. วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ วิทยาเขตเชียงใหม่, 6(1): 109.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิศิน อินทสระ. (2527). หลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันชัย ศรีนวลนัต. (2557). “โทษประหารชีวิต หลักคิดด้านสิทธิมนุษยชน”. เอกสารวิชาการส่วนบุคคล. หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2538). เบญจศีลและเบญจธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 15. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน. (2548). โทษประหารชีวิตในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มาสเตอร์เพรส.
- สุพจน์ สุโรจน์. (2550). ทฤษฎีการลงโทษและแบบการลงโทษ. เอกสารการสอน ชุดวิชาอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- แสง จันทร์งาม. (2521). พุทธศาสนวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร.
- อุทัย กมลศิลป์. (2561). “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดพุทธจริยศาสตร์กับการลงโทษประหารชีวิต”. ศึกษานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

